

Etiska riktlinjer för farmaceuter

*Utarbetade av Etikrådet och fastställda av
Förbundsstyrelsen i Sveriges Farmaceutförbund
den 18 november 2003.*

ETISKA RIKTLINJER

- ▶ Farmaceuten har individens hälsa och välbefinnande som främsta mål.
- ▶ Farmaceuten respekterar individens självbestämmande, värderingar och inneboende värde.
- ▶ Farmaceuten respekterar individens integritet.
- ▶ Farmaceutens ger var och en uppmärksamhet oavsett vem personen är.
- ▶ Farmaceuten arbetar i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet samt upprätthåller och utvecklar sin professionella kompetens till gagn för såväl enskilda individer som hälso- och sjukvården.
- ▶ Farmaceuten samverkar med kollegor, vårdpersonal och andra aktörer på läkemedelsmarknaden för att bota eller lindra ohälsa och för att främja hälsa.

INLEDNING

En farmaceuts yrkesverksamhet styrs av ett flertal olika normer. Varje samhälle har sina lagar och allmänna värderingar. Likaså ställer internationella organisationer genom resolutioner och deklarationer med mera krav på ett gott och rättvist bemötande av andra. Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin poängterar bland annat individens rätt till självbestämmande och att människans värdighet måste värnas inom medicinsk verksamhet och i forskning. FN erkänner i sin förklaring om de mänskliga rättigheterna ett inneboende värde hos alla människor och ger dem lika och obestridliga rättigheter. Varje individ och samhällsorgan uppmanas att befordra respekten för dessa fri- och rättigheter.

Olika forskningsområden har sina regler: Medicinsk forskning på människor bör utföras enligt Helsingforsdeklarationens etiska principer, vilka är formulerade av Världsläkärförbundet (WMA) och fungerar som utgångspunkt för i stort sett all etisk granskning av forskning på människa i Sverige. *) Deklarationen slår även fast att försöksdjurs välbefinnande måste respekteras, en fråga som i Sverige främst regleras genom djurskyddslagen och djurskyddsförordningen.

**) Deklarationen antogs första gången 1964 och har reviderats flera gånger.*

Olika yrken har specifika yrkesetiska regler. På det farmaceutiska området har den internationella farmaceutiska federationen (FIP) utarbetat både en *Code of Ethics for Pharmacists* samt riktlinjer för *Good Pharmacy Practice*, vilka de menar bör ligga till grund för nationella riktlinjer. Etiska riktlinjer för svenska farmaceuter utarbetades och antogs 2003 och en svensk GPP – God Apotekssed – färdigställdes 2011. Dessutom har företag och organisationer normer och regler som anställda har att förhålla sig till.

De sex etiska riktlinjerna för farmaceuter utgår från den biomedicinska etikens grundläggande principer, vilka sammanfattar den etiska kärnan i en mängd normativa dokument av ovanstående slag:

- ▶ *Godhetsprincipen* (sträva efter att göra gott, att förebygga och minska lidande).
- ▶ *Människovärdesprincipen* (att inte skada eller döda, respektera alla människors lika värde och de mänskliga rättigheterna).
- ▶ *Autonomiprincipen* (respektera andras rätt till integritet och självbestämmande).
- ▶ *Rättvisprincipen* (lika fall bör behandlas lika, fördela nyttigheter rättvist).

Godhetsprincipen kommer till klart uttryck i den första etiska riktlinjen, medan den andra bygger på människovärdes- och autonomiprinciperna. Integritet (riktlinje tre) kan motiveras utifrån samtliga dessa principer. Rättvisprincipen har främst givits en formulering i riktlinje fyra. Dokumentets två avslutande riktlinjer sammanhänger med dessa principer men uttrycker främst att riktlinjerna utgör en yrkesetik, vilket ställer specifika krav på yrkesutövarna.

Det är en strävan att de etiska riktlinjerna för farmaceuter skall vara koncentrerade och konkreta. Innehållet skall gå lätt att minnas och att ha med sig i det dagliga arbetet. Syftet med riktlinjerna är att ge en vägledning. De är en pusselbit bland många som bör samverka till att skapa ett moraliskt förhållningsätt i den farmaceutiska yrkesutövningen. Det behövs en levande diskussion kring moralfrågor och dessa riktlinjer kan tjäna som utgångspunkt.

Den enskilde farmaceuten måste alltid utifrån sin erfarenhet och i den uppkomna situationen väga samman olika normkällor med varandra och reflektera över vilket handlingssätt som är att föredra i moraliskt känsliga situationer. Varje farmaceut har ett eget ansvar för sina beslut och handlingar. Avvikelser från en av principerna kan endast rättfärdigas om någon annan princip väger tyngre i den aktuella situationen.

1

FARMACEVTEN HAR
INDIVIDENS HÄLSA
OCH VÄLBEFINNANDE
SOM FRÄMSTA MÅL.

- ▶ Farmaceuten främjar individens hälsa och värnar ständigt behovet av effektiv och säker läkemedelsanvändning.
- ▶ Farmaceuten stödjer individens läkemedelsanvändning med utgångspunkt i den enskildes läkemedelsrelaterade behov, till exempel genom rådgivning, dokumentation och uppföljning.

2

FARMACEVTEN RES-
PEKTERAR INDIVIDENS
SJÄLVBESTÄMMANDE,
VÄRDERINGAR OCH
INNEBOENDE VÄRDE.

- ▶ Farmaceuten behandlar patienten med empati, omsorg och respekt utifrån dennes behov.
- ▶ Vård och behandling utformas och genomförs så långt detta är möjligt i samråd med patienten och med lyhörddhet för patientens värderingar.
- ▶ Farmaceuten respekterar varje individs inneboende värde i samklang med FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.
- ▶ Om farmaceuten på grund av samvetsbetänkligheter inte anser sig kunna tillhandahålla visst läkemedel eller annan produkt, är han eller hon ändå skyldig att vidta åtgärder så att individens rätt att få tillgång till sådant läkemedel eller sådan produkt inte äventyras.

3

FARMACEVTEN
RESPEKTERAR
INDIVIDENS
INTEGRITET.

- ▶ Farmaceuten skyddar konfidentiella uppgifter genom att iaktta sekretess, tillse att känslig information kodas etc. Konfidentiell information får endast föras vidare om det kan skydda individen eller andra från allvarlig skada, om lagstiftningen så kräver/tillåter eller om individen eller dennes ombud medger detta.

4

FARMACEVTENS
GER VAR OCH EN
UPPMÄRKSAMHET
OAVSETT VEM
PERSONEN ÄR.

- ▶ Farmaceuten gör inte åtskillnad på individer på grund av sådant som etniskt ursprung, kön, ålder, språk, religion, politisk uppfattning eller sexuell läggning. Inte heller skall socialt ursprung, innehav av egendom, börd eller ställning i övrigt påverka farmaceutens bemötande.
- ▶ Farmaceuten strävar efter att främja utveckling av läkemedel för utsatta grupper och där väsentliga behov finns.
- ▶ Vid farmaceutens beslut om prioritering skall de enskilda individernas behov av läkemedelsbehandling vara styrande.

5

FARMACEVTEN ARBETAR I ENLIGHET MED VETENSKAP OCH BEPRÖVAD ERFARENHET SAMT UPPRÄTTHÅLLER OCH UTVECKLAR SIN PROFESSIONELLA KOMPETENS TILL GAGN FÖR SÅVÄL ENSKILDA INDIVIDER SOM HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN.

- ▶ Farmaceuten arbetar i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, värnar om läkemedelskvalitet, patientsäkerhet samt en optimal användning och utveckling av läkemedel.
- ▶ Farmaceuten eftersträvar en kontinuerlig professionell utveckling och har kunskap om de rättsregler och principer som gäller för yrkesutövningen, såsom Helsingforsdeklarationen och Good Pharmacy Practice.

- ▶ Farmaceuten strävar efter att agera med kompetens och trovärdighet i alla kontakter med allmänheten, myndigheter och andra professioner.
- ▶ Farmaceuten förmedlar kunskap om läkemedel och läkemedelsrelaterade frågor då enskilda individer eller grupper söker information.
- ▶ Farmaceuten behandlar vid djurförsök djur väl, skyddar dem mot onödigt lidande och följer gällande etiska och legala riktlinjer för sådan verksamhet.
- ▶ En farmaceut som bedömer att den verksamhet som han eller hon deltar i står i strid med dessa riktlinjer bör informera arbetsledningen om sin ståndpunkt. Om farmaceuten därefter bedömer det nödvändigt skall han eller hon avbryta sitt deltagande i verksamheten.
- ▶ Om farmaceuten får kännedom om att en kollega brister i lämplighet eller är oskicklig i yrkesutövningen, bör han eller hon vidta åtgärder så att detta uppmärksammas. Arbetsledare skall i samarbete med kollegor säkerställa att ärendet hanteras rättssäkert, respektera de inblandades integritet samt ge stöd åt dessa.

6

FARMACEVTEN SAMVERKAR MED KOLLEGOR, VÅRD- PERSONAL OCH ANDRA AKTÖRER PÅ LÄKEMEDELS- MARKNADEN FÖR ATT BOTA ELLER LINDRA OHÄLSA OCH FÖR ATT FRÄMJA HÄLSA.

- ▶ Farmaceuten bidrar genom samverkan med andra professioner, myndigheter och företag till ökade kunskaper och erfarenheter. I detta arbete upprätthåller farmaceuten sitt oberoende och sin yrkesintegritet.
- ▶ Farmaceuten främjar sitt yrkes anseende genom professionell och respektfull samverkan och genom upprätthållande av de riktlinjer som här presenterats.

ETIKRÅDET

Sveriges Farmaceutförbunds etikråd inledde sin verksamhet 1992. Rådet är ett permanent organ inom förbundet. Målet för dess arbete är att alla medlemmar skall ha en yrkesetisk grund i sin professionella verksamhet.

Etikrådet består av fem till sju ledamöter som utses av förbundsstyrelsen för en period av två år.

Etikrådet har bland annat till uppgift:

- ▶ att ta upp och analysera etiska frågor av principiell betydelse rörande farmaceutens yrkesutövning liksom relationer till patienter/kunder, allmänhet, myndigheter, arbetsgivare och övrig vårdpersonal.
- ▶ att redovisa, till exempel i förbundets skrifter, etiska frågeställningar i den farmaceutiska yrkesutövningen inom olika områden och föra ut dessa till debatt.
- ▶ att bevaka händelser som kan påverka farmaceuternas yrkesutövning utifrån etiska aspekter.

ETIKRÅDET

Etikrådet skall också ge stöd och vägledning till enskilda medlemmar som befinner sig i ett etiskt dilemma i sin yrkesutövning. Detsamma gäller medlemmar som anmälts till Socialstyrelsen. I ärenden som rör enskilda medlemmar har etikrådet tystnadsplikt i den omfattning som medlemmen begär.

Förbundskansliet kan ge ytterligare information om etikrådet. Kansliet kan också ge juridisk och annan rådgivning.

SVERIGES FARMACEVTFÖRBUND

Etikrådet

SVERIGES FARMACEVTFÖRBUND

Etikrådet

Postadress Box 3215, 103 64 Stockholm

Telefon 08-507 999 00, Telefax: 08-507 999 99

E-post post@farmaceutforbundet.se

Sveriges
Farmaceutförbund